

INGELICHT

INFORMATIEMAGAZINE VOOR DE MID MAART 2002 NR 2

TOEKOMST VAN EOVS

pagina 4

KENNISMAKING MET 101 RPV BATTERIJ

pagina 6

GESCHIEDENIS AERIAL IMAGERY: DE TWEDE WERELDOORLOG

pagina 8

MATERIEELBEHEER MID OP ORDE

pagina 11

FOCUS OP: H. PETERS AMATEUR-ARCHEOLOG

pagina 13

Mooie prestatie

De MID heeft het materieelbeheer op orde. Dat is een mooie prestatie. Hoe de MID dit heeft bereikt, kunt u in deze INGELICHT lezen. De nieuwe Wet op de inlichtingen en veiligheidsdiensten (Wiv) treedt binnen enkele maanden in werking. Aan dit onderwerp wijdt Martin Boskamp de column van deze maand. Over de invoering van de Wiv en de consequenties daarvan wordt u de komende maanden nog uitgebreid geïnformeerd. Niet alleen via INGELICHT of het Intranet van de MID maar ook via voorlichtingsbijeenkomsten. Niet alleen de invoering van de nieuwe Wiv staat ons te wachten. Personeelszaken licht de consequenties toe van de nieuwe wet Arbeid en Zorg. Er zijn veel soorten verlof waar u gebruik van kunt maken mocht u in de omstandigheden komen dat u voor kortere of langere tijd voor iemand moet zorgen, sla dit item dan niet over.

Maar wat heeft INGELICHT deze maand zoal nog meer voor u in petto? Het beloofde vervolg over de oprichting en realisatie van het ISTAR-bataljon, waarbij deze keer 102 Elektronische Oorlogsvoeringscompagnie en 101 Remote Piloted Vehicles bataljon aan bod komen. Verder staan er weer prachtige foto's bij het tweede deel van de geschiedenis van *Aerial Imagery*. Deze maand staat in INGELICHT ook weer een mooie Focus Op. Collega Hans Peters vertelt zeer enthousiast over zijn hobby archeologie, ofwel eindeloos in de bodem wroeten naar mooie artefacten. Heeft u een leuke of bijzondere hobby die u met uw MID collegae wilt delen, neem dan contact op met de redactie. Veel leesplezier!♦

Correspondenten en agenten gevraagd

Wie heeft er inspiratie om eens een leuk stukje of interessant achtergrondverhaal te schrijven voor ons blad? Ook als u collega's kent die een leuke hobby hebben en die daar best graag met de redactie over willen praten houden wij ons aanbevolen.

Wij zijn altijd op zoek naar enthousiaste correspondenten en tipgevers. U kunt ons bereiken op de zesde verdieping van gebouw 32, kamer 6.43. Telefoonnummer 070 - 441 90 40. Mailen (via DONAR) of faxen kan natuurlijk ook. Het faxnummer is 070 - 441 90 10 t.n.v. Bureau Communicatie.

Op 5 februari 2002 heeft de Eerste Kamer ingestemd met het voorstel tot herziening van de Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten, bij velen binnen de dienst inmiddels bekend als 'de Wiv'. Daarmee is de voornaamste laatste stap gezet voordat de wet van kracht kan worden. Tenzij, op grond van de Tijdelijke Referendumwet, een groot aantal burgers binnen zes weken om een referendum over de Wiv zou vragen. Ook moet nog een Commissie van Toezicht worden benoemd. Niettemin ziet het er naar uit dat de Wiv nog vóór de zomer in werking treedt.

Met de invoering van de wet verandert onze naam in Militaire Inlichtingen en Veiligheidsdienst (MIVD). De Binnenlandse Veiligheidsdienst gaat Algemene Inlichtingen en Veiligheidsdienst (AIVD) heten. Tijdens de kamerbehandeling op 5 februari is door diverse partijen gevraagd of het niet beter zou zijn de beide diensten samen te voegen. Dat is een vraag die op zichzelf voor de hand ligt, zeker omdat een groot deel van de wet voor de beide diensten gelijkloend is.

Zowel de minister van Binnenlandse Zaken (BZK) als onze eigen minister gaven in de Eerste Kamer aan dat dit qua aansturing en politieke verantwoordelijkheid een complexe situatie zou opleveren. Verwerking van militaire inlichtingen is van oudsher een taak van de krijgsmacht. Ook het verzamelen van inlichtingen voor besluitvorming over en deelname aan vredesoperaties is een taak die specifieke kennis vereist. Om soortgelijke redenen is er in de meeste landen sprake van gescheiden diensten. Overigens hoeft dit een goede samenwerking natuurlijk niet in de weg te staan.

Wat was nu eigenlijk de aanleiding om tot een nieuwe Wiv te komen? In het begin van de jaren '90 bleek dat de huidige wet in een aantal opzichten niet voldeed aan het zogenaamde Europees Verdrag tot bescherming van de Rechten van de Mens en de Fundamentele Vrijheden, de EVRM. Dit verdrag garandeert onder meer het recht op eerbiediging van de privacy. Inbreuken daarop zijn volgens dit verdrag weliswaar mogelijk, maar ze moeten wel aan een aantal strikte voorwaarden voldoen. Dit betekent in de praktijk dat het inzetten van bijzondere bevoegdheden, waar de beide Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten over beschikken, zeer zorgvuldig moet plaatsvinden. Steeds moet een inhoudelijke afweging worden gemaakt tussen de noodzaak om een bepaalde bevoegdheid

INGELICHT wordt uitgegeven onder verantwoordelijkheid van de directeur Militaire Inlichtingendienst (MID).

Dit informatiemagazine verschijnt maandelijks en is in principe bedoeld voor al het burger en militair personeel werkzaam bij de MID.

Deze publicatie wordt verzorgd door het Bureau Communicatie, van de Hoofdafdeling Bedrijfsvoering.

Eindredactie: M.A.M. Bemelmans-Oonincx

Redactie: J.N. de Smalen

Cartoon: Henk Slijkhuis

Fotografie: Media Centrum MID, Sectie IMINT,

Koos Possel, Hans Peters, Frits Müller en

Hennie Keeris

Vormgeving: Theo Olsthoorn en Kommer de Heer

Druk en lithografie: Hofstad Druktechniek

Zoetermeer

Oplage: 1.000 expl.

Deadlines INGELICHT

Mocht u de redactie van informatie willen voorzien, denk dan even aan de volgende data:

Inleveren kopij	Verschijningsdatum
13 maart	5 april
10 april	3 mei
8 mei	30 mei
12 juni	4 juli

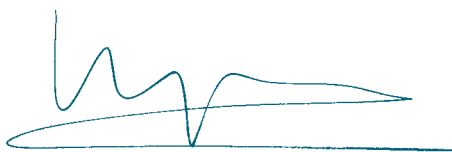
De redactie behoudt zich het recht voor om bijdragen - waaronder ingezonden brieven - niet, gedeeltelijk of gewijzigd te plaatsen. Aan de inhoud van dit blad kunnen geen rechten worden ontleend.

Foto omslag: Hennie Keeris

toe te passen en het belang van het betrokken individu. De Wiv bevat dan ook een groot aantal procedures die de zorgvuldigheid en controleerbaarheid van deze afweging moeten waarborgen. Een onafhankelijke Commissie van Toezicht toetst de manier waarop de AIVD en de MIVD deze wet navelolgen. Deze commissie brengt daarover jaarlijks een openbaar verslag uit.

Het spreekt voor zich dat dit alles bijzonder hoge eisen stelt aan onze werkwijze. Al geruime tijd wordt dan ook binnen de MID hard gewerkt om ons op de nieuwe wet voor te bereiden. Allereerst is vastgesteld op welke aspecten van ons werk de wet van invloed is. Vervolgens zijn al onze werkprocessen in kaart gebracht en gedetailleerd beschreven, rekening houdend met de eisen die uit de Wiv voortvloeien. Dit heeft geleid tot een lijvig Handboek Bedrijfsprocessen. Voor onszelf is dat handboek een hulpmiddel om er zeker van te zijn dat we blijvend aan alle voorschriften en zorgvuldigheidseisen voldoen.

De Commissie van Toezicht verkrijgt zo op een transparante manier inzicht in onze werkwijze. Om alle betrokken MID-ers zo goed mogelijk op de nieuwe situatie voor te bereiden zijn werkinstructies opgesteld en wordt er voorlichting gegeven over de gevolgen van de nieuwe Wiv. Waar nodig worden geautomatiseerde hulpmiddelen ontwikkeld of aangepast om processen te ondersteunen. Het sluitstuk van de operatie is dat we ons drukwerk aanpassen aan de nieuwe naam van de dienst. Daarmee volgen we tegelijk de nieuwe huisstijl van Defensie, zodat we twee vliegen in één klap slaan. Het wachten is nu op het startsein...♦

Martin Boskamp
Plaatsvervangend Directeur/Hoofd Bedrijfsvoering

MEDAILLE ALS BLIJK VAN WAARDERING

Door
Jorette de Smolen

Op 4 februari jongstleden heeft generaal-majoor Van Reijn medailles uitgereikt aan enkele medewerkers (in één geval een voormalig medewerker) van de MID. De decorandi zijn onder andere adjudant-onderofficier G.J. Koopman en voormalig kapitein T. Haileyesus. Het gaat om medailles die een uitdrukking zijn van waardering van de kant van de Nederlandse samenleving voor de bijdrage die beide decorandi aan het welslagen van de crisisbeheersingsoperaties in de achterliggende jaren hebben geleverd.

Aan adjudant Koopman is de Kosovo-medaille toegekend voor zijn bijdrage in Skopje en Pristina tijdens de operatie *Dynamic Response* in voorjaar 2000. Deze

operatie toonde de vastbeslotenheid van de deelnemende landen in de vredesmissie in Kosovo. Tijdens deze operatie was hij toegevoegd aan de bataljonscommandant van het Eerste mariniersbataljon.

Kapitein Haileyesus, inmiddels weer terug in de burgermaatschappij, heeft een forse bijdrage geleverd aan de VN vredesoperatie *United Nations Mission for Ethiopia and Eritrea* (UNMEE). Bij het verkrijgen van toegang tot inlichtingen is het van belang dat de talen bekend zijn. Kapitein Haileyesus is daarbij van dienst geweest met zijn kennis van de talen Amhaars en Tigrees. Als blijk van waardering is aan hem de herinneringsmedaille Vredesoperaties toegekend.♦

De toekomst van EOv, een

In het vorige nummer van INGELICHT heeft u kunnen lezen over de oprichting en realisatie van het ISTAR-bataljon. De inrichting van het bataljon is gebaseerd op een samenvoeging van al bestaande onderdelen van de Koninklijke Landmacht. Het ISTAR-bataljon bestaat uit 102 Elektronische Oorlogsvoeringscompagnie (EOVcie), 101 Remote Piloted Vehicles bataljon (RPVbt), 101 Militaire Inlichtingenpeleton (Mipel) en de Terreinanalyse-groepen. In deze uitgave van INGELICHT zullen we aandacht besteden aan het 102 EOvcie en het 101 RPVbt.

Door Koos Possel

EOV bij de Landmacht vertoont een bijzondere ontwikkeling. Er is misschien zelfs sprake van een evolutionaire stap, waarbij EOv los komt van het traditionele 'afluisteren' van radio's en overgaat tot elektronisch verkennen van het gevechtveld. Peilers worden elektronische sensoren die 'rondkijken', hun informatie vergelijken met de informatie uit andere sensoren en proberen een beeld op te bouwen van wat er vanuit elektronisch perspectief rondom hen heen gebeurt. Waarom nu deze ontwikkeling, er was toch geen sprake van een slecht functioneren van de EOv-middelen? De inzet in onder meer Bosnië was zeer succesvol en leverde veel informatie op voor de lokale SFOR-commandant. Ook personeel van het Verwervingscentrum van de MID/AVI in Eibergen heeft daarbij een belangrijke rol gespeeld. Toch zijn er een paar redenen waarom het concept tegen het licht moet worden gehouden.

TAALAFHANKELIJKHEID IS BOTTLENECK

De belangrijkste reden is dat de inzet van de Koninklijke Landmacht (KL) EOv-middelen niet meer in de Noordduitse laagvlakte gebeurt. Als we rondkijken zien we een recente Nederlandse betrokkenheid bij conflicten in Afghanistan, Ethiopië en uiteraard voormalig Joegoslavië. Gelukkig kon met de taalspecialisatie Russisch toch aardig succes worden gehaald in voormalig Joegoslavië en dankzij de vroegere invloeden van Rusland zelfs in die andere genoemde landen. Toch geeft dit scenario nadrukkelijk de beperkingen aan van informatie winnen uit communicatiemiddelen. Taalafhankelijkheid is de bottleneck van het huidige systeem. Er zijn echter meer redenen.

NIET WEGGOOIEN WAT WERKT

De ontwikkelingen bij communicatiemiddelen zijn stormachtig. De belangrijkste tendensen zijn digitalisering, grotere bandbreedte-behoefte en dus gebruik van hogere frequenties en internetachtige communicatiestructuren. Dit heeft tot gevolg dat er over een paar jaar nauwelijks nog communicatiemiddelen zullen zijn die af te luisteren zijn. We moeten ook daarom EOv aanpassen, zonder echter weg te gooien wat werkt. Welke gevolgen hebben deze ontwikkelingen voor EOv?

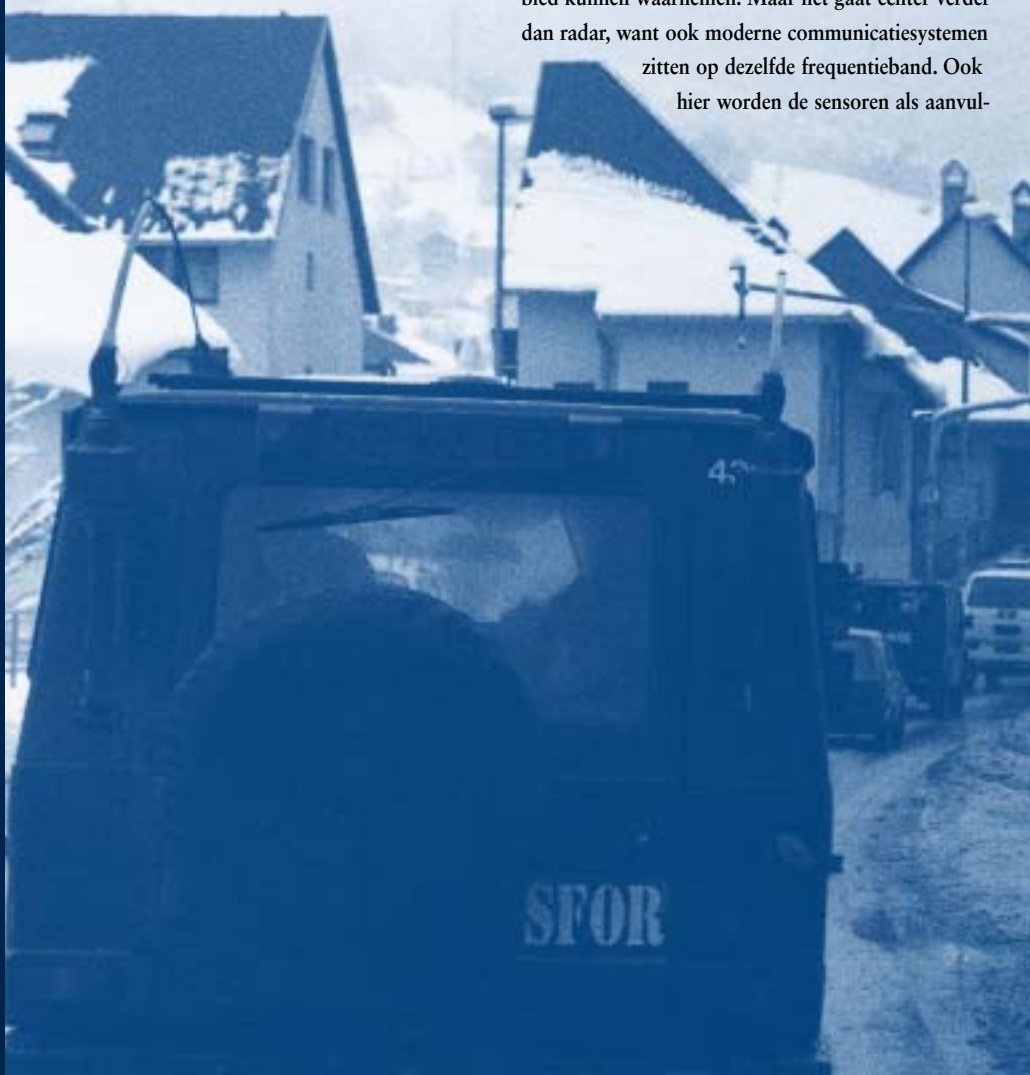
Op technisch gebied wordt er meer de nadruk gelegd op het opbouwen van een beeld van het gebied van belangstelling, waarin zich de communicatiemiddelen bevinden. Er moet een beeld worden opgebouwd hoe zenders zijn verdeeld in het gebied, en op basis daarvan moet een slagorde worden vastgesteld. De peilers moeten worden gemoderniseerd en in staat zijn ook in het hogere frequentiebereik waar te kunnen nemen. Nu al beproeven we systemen die in staat zijn frequentiehoppers te intercepteren en die dan vervolgens de traditionele peilers in staat stellen de zenders te lokaliseren.

EOv wordt uitgebreid met radar-sensoren. Naar ver-

Gelukkig kon met de taalspecialisatie Russisch toch aardig succes worden gehaald in voormalig Joegoslavië

wachting zullen we vanaf 2006 ook in het radargebied kunnen waarnemen. Maar het gaat echter verder dan radar, want ook moderne communicatiesystemen zitten op dezelfde frequentieband. Ook hier worden de sensoren als aanvul-

voorzichtige blik vooruit

ling ingezet op de sensoren in het traditionele communicatiegebied.

VAN TAAL NAAR TECHNISCHE INTERCEPTIE

De taalcomponent wordt niet meer de bepalende factor in het totale proces, het wordt een aanvullende factor. In de nabije toekomst zullen er nog veel situaties zijn waar de taalinterceptie essentiële informatie oplevert voor het inlichtingenproces, dat zal ook nooit helemaal verdwijnen. Er komt echter een moment, een omslagpunt, waar het meer toeval dan regel zal zijn dat er uit de taalinterceptie iets waardevols komt. En de situaties waarin er helemaal geen spraakinterceptie mogelijk is (wegens het ontbreken van taalvaardigheid voor een bepaald inzetgebied) zullen ook toenemen, getuige Ethiopië en Afghanistan. Dit alles heeft ook gevolgen voor de bedrijfsvoering. Het accent wordt verlegd van taalinterceptie naar technische interceptie. De analyse gaat meer en meer leunen op het in kaart brengen van zenders in

het gebied van belangstelling, gegevens afleiden uit karakteristieken en combinaties van zenders in het elektromagnetische spectrum. De taal wordt een extraatje die soms extra informatie levert. De nu nog geldende taaleisen voor de analisten verdwijnen groten-

deels, de bedrijfsvoering mag niet meer zijn afgestemd op de bottleneck 'taal'. Het zal echter nog wel enkele jaren duren voor het zover is.

OOK ACCENTVERSCHUIVING BIJ DE MID

EOV bij de Landmacht gaat een boeiende tijd tegemoet, een periode waarin veel wordt gevraagd van het zittende personeel, maar waarin ook veel wordt geïnvesteerd om het ook in de toekomst levensvatbaar te houden. Juist crisisbeheersingsoperaties hebben de waarde van EOV aangetoond ten behoeve van bescherming van eigen troepen (*Force Protection*). Ook de relatie met de MID zal een andere gaan worden. IO2 EOVCie zal steeds meer een technisch hoogstaand middel worden om het gebied van belangstelling vanuit het perspectief van het elektromagnetisch spectrum in kaart te brengen. De MID moet op zijn beurt de voorwaarden scheppen om in allerlei situaties te kunnen opereren. Zij moeten de basisinlichtingen aanleveren waarmee IO2 EOVCie aan de slag

kan. De samenwerking zal ook fundamenteel anders moeten zijn. Dit betekent ook bij de MID een accentverschuiving. Het accent zal dus moeten verschuiven van taalspecialisten naar technische deskundigen.♦

Fuchs peilstation

MB 7,5 kN met peilstation

101 Remotely Piloted Ve

De Sperwer in de PMF-tent

Het lanceervoertuig: een pneumatische katapult

Grote foto: Lancering van een Sperwer UAV

101 *Remotely Piloted Vehicles* batterij is opgericht op 1 maart 1998 en voert werkzaamheden uit in het segment inlichtingen zoals 102 Elektronische Oorlogvoering compagnie en 101 Militaire Inlichtingen peloton. Hieronder volgt een kennismaking met deze batterij, bijgedragen door de voormalig commandant van deze eenheid, majoor (art) F.M.Th.R. Müller.

Door Frits Müller

hicles, een kennismaking

De informatie overdracht van de camera's naar de beeldinterpreteur is real-time.

101 RPVbt is een inlichtingenverzamelorgaan dat is ondergebracht binnen de traditie van de veldartillerie. Organisatorisch kent de eenheid vier 'sperwer' pelotons, waarvan drie operationeel en één in reserve. Een peloton is opgebouwd uit een commandogroep, een grondcontrole stationgroep (besturing en interpretatie), een lanceergroep en een assemblage- en transportgroep (assembleren, testen en *recovery* van het vliegtuig). De batterijstaf kent een instructie- en veiligheids-groep die verantwoordelijk is voor de verdere opleiding op het systeem 'sperwer' (niveau 2, 3 en 4). Het reserve peloton wordt, wanneer nodig, gevuld met personeel uit deze groep.

Tevens zijn twee LSO groepen (liaison officiers divisie - batterij) verbonden aan het stafpeloton. Daarnaast heeft de batterij ook een logistiek peloton.

De initiële opleiding van het personeel vindt plaats op het Opleiding- en Trainingcentrum Vuursteun (OTCVust) bij de instructiegroep RPV. Het Beroepspersoneel Onbepaalde Tijd (BOT) is niet wapen of dienstvak gebonden en volgt het loopbaanbeleid officieren/onderofficieren inlichtingen. Het Beroepspersoneel Bepaalde Tijd (BBT) - met uitzondering van de logistiek, de verbindingen en de administratie - is ingedeeld bij het wapen der artillerie.

WERKING VAN DE RPV SPERWER

101 RPVbt is uitgerust met het eerder genoemde systeem 'sperwer'. De 'sperwer' is een onbemand vliegtuig met een spanwijdte van circa vier meter. Het kan

vier uur vliegen met een kruissnelheid van 180 km/u en heeft een vliegbereik van ongeveer 90 km (afhankelijk van de *Light of Sight* met het GDT). Het vliegtuig is uitgerust met een normale daglichtcamera (met grote zoomcapaciteit) en een infrarood (warmtebeeld) camera.

De informatie overdracht van de camera's naar de beeldinterpreteur is real-time. De beeldinterpreteur 'merkt' bepaalde beelden, waardoor deze als een foto in een database worden opgeslagen. Hij kan de foto's onder andere oproepen, bewerken en in- en uitzoomen om zodoende een goede en juiste analyse te maken van wat hij denkt te zien. Deze analyse wordt gerapporteerd naar de missiecommandant (binnen het Grond Controle Station) en deze stuurt dit met behulp van het Informatie Overdracht Systeem (INOS) door naar de LSO in het *All Sources Information Centre* (ASIC).

Het logo van de eenheid is opgebouwd uit een drietal elementen. De inlichtingentoorts, op een zwarte ondergrond, die licht brengt in de duisternis. Het internationale velddienstteken van onbemande vliegtuigen complementeert het logo. De naamgeving bestaat uit groene letters en cijfers wat inhoudt dat 101 RPVbt een landmachtenheid is. De kleuren van de artillerie zijn in het logo terug te vinden (ondergrond en kleur van het velddienstteken).

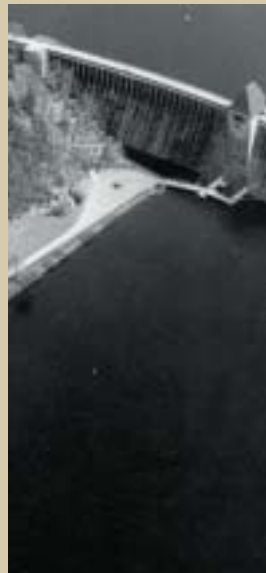
Naar verwachting kan 101 RPV-batterij vanaf medio 2003 voor uitzending worden aangewezen.♦

De T

In de laatste uitgave van INGELICHT van vorig jaar (december 2001) verscheen het eerste deel over de geschiedenis van *Aerial Imagery*. In dit deel komt het tweede grote conflict van de vorige eeuw, de Tweede Wereldoorlog aan bod, waarin twee aspecten van *Aerial Imagery* worden toegelicht.

Door Ron Berghuis

Tweede Wereldoorlog

Links: Arnhem brug 18 september 1944: Vernietigde voertuigen aan de noordzijde van de brug

Rechts: De vernietigde brug en het zwaar beschadigde centrum van Arnhem, 4 november 1944

Links onder: Stereofoto's van de spoorbrug bij Herdecke, let vooral op de vorm van de brug aan de hand van de schaduw van de brug

Middenonder: luchtfoto van de Mohndam gemaakt in 1996 door een RF-16 van vliegbasis Volkel.

Rechtsonder: Krater in de dam wand en droogvallende oevers van het Mohne stuwmeer als gevolg van het dalende waterpeil.

Nadat in de Eerste Wereldoorlog het belang van *aerial reconnaissance* duidelijk was geworden, was het onvermijdelijk dat de luchtverkenning in wo II een enorme vlucht zou nemen. Van het bezette West-Europa en Duitsland was alleen al in Engeland na de oorlog een archief van vijf en een half miljoen verticale fotoprints aanwezig! Een aantal verschillende vliegtuigtypes werd gebruikt voor *reconnaissance*, waaronder de Spitfire en de Mosquito van de RAF.

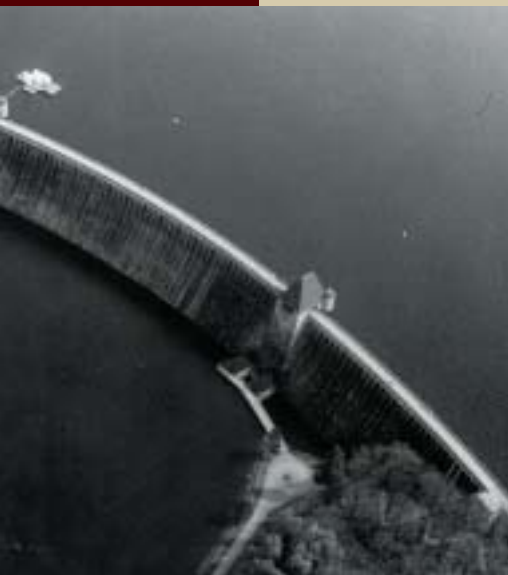
Een ander aspect dat sterk opkwam in de *reconnaissance* was het gebruik van stereoscopie, wat inhoudt dat twee naast elkaar liggende negatieven of foto's genomen vanuit verschillende hoeken, een overlap hebben van minimaal 55% zodat met behulp van een stereokijker een driedimensionaal beeld wordt verkregen. Ondanks de opkomst van de digitale fotografie (waarbij een 3D beeld op het computerscherm kan worden gegenereerd) wordt de stereoscoop vandaag de dag nog steeds veelvuldig gebruikt, onder andere bij het *Reconnaissance Intelligence Centre* (RIC) van het 311-squadron op de vliegbasis Volkel.

'THE DAM BUSTERS'

In de vroege uren van 17 mei 1943 vonden er aanvallen plaats op de stuwdammen in het Ruhr-gebied. Door de water- en energievoorziening lam te leggen, kreeg de Duitse industrie in dit gebied een flinke klap uitgedeeld. De aanval werd uitgevoerd door de zogenaamde

'*Dam Busters*' van het Engelse 617-squadron, die met negentien speciaal aangepaste Lancasters zogenoemde *bouncing bombs* moesten afwerpen om de dammen te vernietigen. Deze bommen, in de vorm van een olievat met een lading van 6600 pond, werden op een hoogte van zestig voet boven het oppervlak van het stuwmeer gedropped op een afstand van slechts 425 meter van de dam. De roterende bom stuurde als het ware over het water waarna hij uiteindelijk tegen de dam botste en zonk. De bom explodeerde op een diepte van dertig voet en sloeg een grote krater in de damwand. Torpedo's waren geen optie om de dammen uit te schakelen omdat voor de dammen

torpedonetten waren geplaatst. Uiteindelijk werden de Mohne- en Ederdam vernietigd en de Sorpedam beschadigd. Op de *Battle Damage Assessment* (BDA) foto van de Mohnedam (zie pagina 9 rechtsonder) is niet alleen het grote gat in de damwand goed te zien, maar ook dat de oevers van het stuwmeer flink verbreed zijn door het teruglopende waterpeil. De andere foto (zie pagina 9 middenonder) van de Mohnedam dateert uit 1996, en is gemaakt door een RF-16 van het 306-squadron van de vliegbasis Volkel.

STEREOFOTO'S

De overlappende stereofoto's van de spoorbrug over de Ruhr bij Herdecke in Duitsland zijn gemaakt op 19 mei 1943 om de gevolgen van de aanval op de dammen in het Ruhrgebied te analyseren. Herdecke ligt namelijk stroom opwaarts van de Mohnedam. Met een stereokijker is dit beeld in 3D te zien (stereokijker is aanwezig bij sectie IMINT). Op deze stereofoto's (zie pagina 8 linksonder) is aan de hand van de schaduw van de brug de vorm van de brug te onderscheiden. Het gebruik van de schaduw van een object is in de wereld van beeldanalisten één van de basisvaardigheden om doelen te kunnen analyseren

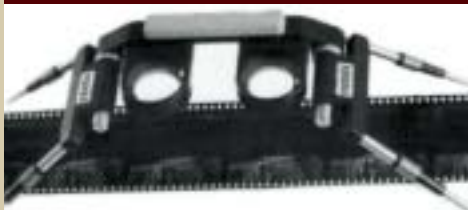
EEN BRUG TE VER

'Een brug te ver' is een bekende term die verwijst naar de slag om de brug bij Arnhem, onderdeel van operatie Market Garden. Deze operatie had als doel een

Boven: Spitfire van de Photo Reconnaissance Unit (PRU) met een F52-camera voorzien van een 36-inch lens.

Onder: Stereokijker

corridor te slaan naar Midden-Nederland zodat de geallieerden vanuit deze omgeving een open toegang hadden naar het Duitse achterland. De geallieerden probeerden alle bruggen over de rivieren en kanalen, inclusief die bij Arnhem, in een bliksemactie te veroveren door onder andere luchtlandingseenheden in te zetten. Dat Arnhem een brug te ver was heeft de geschiedenis uitgewezen. Van de gelande parachutistenbataljons wist alleen het 2e bataljon de brug bij Arnhem te bereiken, waar de 600 parachutisten tot de morgen van 21 september stand wisten te houden. Op de luchtfoto is aan de zwaar beschadigde Duitse voertuigen te zien dat er hevig gevochten is op de brug. Vooral de donkere vlekken tussen de voertuigen: de *scorch marks* (schroevlekken) laten zien dat er brand

is geweest. De aanval van de Duitsers om de brug te heroveren en de Britten te verslaan werd overigens door de Britse para's afgeslagen. Luitenant-kolonel John Frost bezette de noordzijde van de brug met zijn paratroepen. Omdat er op 17 en 18 september geen enkele contact meer met hen was geweest werd op 18 september een verkenningssmissie uitgevoerd. De resultaten van deze verkenningssmissie waren op dat moment de meest actuele inlichtingen die snel voorhanden waren en duidelijkheid verschaften over de penibele situatie van de geallieerden bij de brug. Uiteindelijk werd de brug na het mislukken van de operatie alsnog door de Amerikanen vernietigd. Een RAF verkenningsvlucht van 4 november toont de schade (BDA) aan de brug en de directe omgeving. ♦

Duister Den Haag

Spionagecentrum in Tsjechoslowaakse ambassade

Behalve op de Lange Houtstraat nummer 13 hield de Tsjechoslowaakse inlichtingendienst (zie nummer 1, 2002) ook kantoor in de Ambassade van het voormalige Tsjechoslowakije in de Paleisstraat.

Bron NISA *Bewerking* Jorette de Smolen

Op een steenworp afstand van de Sovjetrussische militaire missie was de ambassade gevestigd van het voormalige Tsjechoslowakije. Zoals in alle officiële vertegenwoordigingen van landen die tijdens de Koude Oorlog 'achter het IJzeren Gordijn' lagen, bevond zich ook in deze ambassade een spionagegroep. Deze bestond uit medewerkers van de buitenlandse inlichtingendienst van Tsjechoslowakije, de eerste afdeling ('Sprava I') van de onder het ministerie van binnenlandse zaken vallende veiligheidsdienst stb. Tsjechoslowakije heeft zich op het gebied van de spionage altijd zeer actief getoond. Al voor de Tweede Wereldoorlog was, nadat het Westen met de 'München-overeenkomst' het land aan zijn lot had overgelaten, in Nederland een Tjechoslowaakse spionagegroep actief tegen nazi-Duitsland. Eén van de leiders van die groep, Karel Siman, had zijn kantoor in de Lange Houtstraat nummer 13.

Na de Tweede Wereldoorlog en vooral na de communistische machtsovername in februari 1948 probeerde het Goudwald-regime in Den Haag een groot spionagecentrum in de ambassade onder te brengen. Doordat één van de diplomaten die daarin een rol speelde naar het Westen overliep, werden deze plannen, althans voor een aantal jaren, doorkruist.

Bekend werd de 'affaire-K', waarbij een Nederlander in oktober 1951 werd gearresteerd wegens spionage ten gunste van Tsjechoslowakije. Door enigszins

onhandige overheidspubliciteit werd de zaak in een deel van de pers in het belachelijke getrokken. Minister van Buitenlandse Zaken Teulings trok daarvoor in een Tweede-Kamerdebat het boetekleed aan, maar beklemtoonde ook het serieuze karakter van deze spionageaffaire. ♦

Het boek Duister Den Haag, Wandelen langs spionage adressen is verkrijgbaar bij Sdu Uitgevers en kost € 11,30 (f 24,90), ISBN 90 12 085152.

MATERIEEL BEHEER MID OP ORDE

Volgens een rapport van de Algemene Rekenkamer over het jaar 2000 mankeerde er het één en ander aan het gevoerde financieel en materieel beheer bij Defensie. Om greep te krijgen op de verbetertrajecten die naar aanleiding van dit rapport bij de krijgsmacht delen en de Centrale Organisatie in gang zijn gezet, is medio 2001 de *Task Force* Financieel en Materieel beheer ingesteld. Deze *Task Force*, onder leiding van het Directoraat Generaal Economie en Financiën, had als opdracht dusdanige maatregelen te treffen dat de kwalificatie 'ernstige tekortkomingen' over het jaar 2001 voorkomen kon worden.

Bij de MID wordt sinds begin 2000 gewerkt aan de verbetering van het materieelbeheer. Uitgangspunt hiervoor was een risicoanalyse die in opdracht van het Financieel Economisch Beheer Centrale Organisatie (FEBCO) is uitgevoerd door Deloitte & Touche.

De in 2000 uitgevoerde activiteiten waren enerzijds gericht op het direct oplossen van een aantal concrete knelpunten, waaronder het beheer van laptops en GSM-toestellen en anderzijds op de opzet van een stelsel van *interne procedures*. Begin 2001 zijn deze procedures formeel vastgesteld in een beschrijving van de Administratieve Organisatie.

In 2001 waren de activiteiten binnen de MID gericht op de *implementatie* van de vastgestelde procedures. In grote lijnen bestonden de werkzaamheden uit het invoeren van een geautomatiseerd systeem voor de beheeradministratie, het inventariseren van de aanwezige goederen en het vullen van het systeem.

Naar aanleiding van de aanwijzingen van de *Task Force* Financieel en Materieel beheer heeft de MID eind 2001 nog een aantal *extra maatregelen* in gang gezet. Deze richtten zich onder meer op het aanscherpen van enkele procedures en het invoeren van een systeem van interne controle.

Al deze inspanningen, procedures en maatregelen hebben hun vruchten afgeworpen. De afgelopen maand werd de MID gecontroleerd door de Defensie Accountantsdienst (DEFAC). Hierbij werd gekeken naar de opzet, het bestaan en de werking van het materieelbeheer binnen de MID. DEFAC oordeelde hierover positief want eind 2001 was het materieelbeheer binnen de MID op orde. Gelukwensen voor de MID en met name voor diegenen die zich in het bijzonder hebben ingezet om dit mooie resultaat te behalen.♦

ARBEID EN ZORG

Er zijn steeds meer huishoudens met tweeverdieners. Daarnaast moet er ook regelmatig gezorgd worden voor een zieke ouder, een partner of een ziek kind. Omdat de maatschappij al die werken de partners nodig heeft, zijn er bij de wet regelingen getroffen om betaald werk en zorgtaken te kunnen blijven combineren. Per 1 december 2001 is de nieuwe Wet Arbeid en Zorg (WAZ) in werking getreden. Bestaande verlofrechten rondom zorgtaken zijn hierin vastgelegd, uitgebreid of versoepeld. Bij de Defensiebladen zoals de *Vliegende Hollander*, *Alle Hens* en de *Legerkoerier* van afgelopen januari was de folder *Wet Arbeid en Zorg* bijgevoegd. Deze folder gaf veel informatie over deze nieuwe wetgeving maar was, om het leesbaar te houden, ook niet volledig. Hieronder nog wat aanvullende informatie en soms een herhaling. Schroom niet om voor verdere informatie één van de medewerkers van uw consulententeam te benaderen.

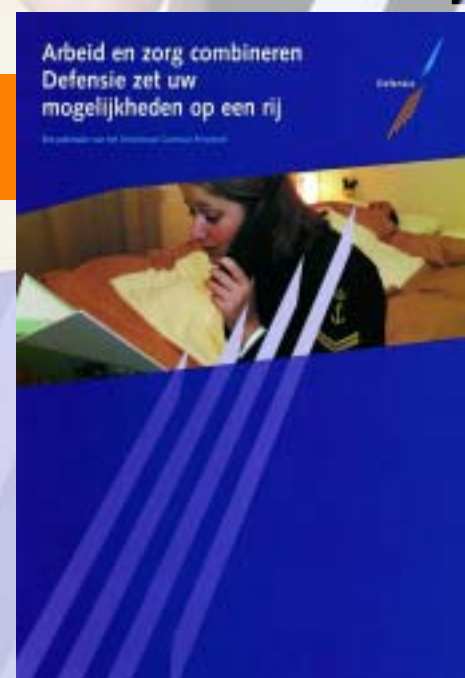
Door Anneke Bader

CALAMITEITENVERLOF EN ANDER KORTDUREND VERZUIMVERLOF

WANNEER?

Bij onvoorziene situaties waardoor de werknemer zijn arbeid niet kan verrichten. Bij zeer bijzonder persoonlijke omstandigheden, opgelegde wettelijke verplichtingen, zonder geldelijke vergoeding, waarvan de vervulling niet in de vrije tijd kan plaatsvinden zoals een oproep om bij de rechtbank te verschijnen en voor het uitoefenen van actief kiesrecht. Onder de zeer bijzondere persoonlijke omstandigheden wordt in ieder geval begrepen plotselinge ziekte van de partner, ouder of één van de kinderen, of wanneer een andere noodsituatie ontstaat waarbij er voorzieningen moeten worden getroffen. Dit verlof duurt per situatie maximaal één dag. Van de werknemer kan worden verlangd dat hij het aannemelijk maakt dat hij of zij geen arbeid heeft kunnen verrichten. Omdat een militair altijd beschikbaar en inzetbaar moet zijn, is gesteld dat er voor deze categorie personeel zwaarwegende redenen van dienstbelang kunnen zijn die zich verzetten tegen het opnemen, c.q. voortzetten van het verlof. Het belang van de militair zal daarvoor naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid moeten wijken. Bij de bevalling van uw partner heeft u aanspraak op kortdurend verzuimverlof. Vervolgens bestaat er na het moment van de bevalling recht op twee dagen kraamverlof, dit gedurende een tijdvak van vier weken vanaf het moment dat de kleine op uw huisadres woont.

Bij overlijden van naaste of nabije familieleden bestaat er aanspraak op kortdurend verzuimverlof. Een overzicht hiervan vindt u in artikel 46c van het Burgerlijk Ambtenaren Reglement

Defensie (BARD) en in artikel 87a van het Algemeen Militair Ambtenaren Reglement (AMAR).

KORTDUREND ZORGVERLOF

De werknemer heeft recht op verlof met behoud van bezoldiging voor de noodzakelijke verzorging in verband met ziekte van een partner, inwonend kind of ouder. De werknemer meldt dit onder opgave van redenen bij de werkgever. De omvang, wijze van opneming en de vermoedelijke duur van het verlof wordt hierbij vermeld. De werknemer moet aannemelijk maken dat hij/zij geen arbeid kan verrichten in verband met de noodzakelijke verzorging zoals hiervoor genoemd. De werkgever kan een beroep doen op zwaarwegend bedrijfsbelang waardoor het belang van de werknemer daarvoor naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid moet wijken. Per elke periode van twaalf achtereenvolgende maanden bedraagt dit verlof ten hoogste twee keer de arbeidsduur per week.

ADOPTIEVERLOF

Bij adoptie bestaat aanspraak op adoptieverlof met behoud van bezoldiging voor de duur van vier aaneengesloten weken in een periode van achttien weken. Het recht bestaat twee weken vóór de eerste dag van de feitelijke opname tot adoptie. Bij gelijktijdige adoptie van twee of meer kinderen bestaat het recht ten aanzien van één van die kinderen.

LANGDUREND ZORGVERLOF

Dit is geen onderdeel van de WAZ, maar is wel opgenomen in het BARD en AMAR. Op dit verlof bestaat aanspraak voor de verzorging van een tijdelijk ernstig zieke, dan wel bij een stervende. Er is geen begrenzing in de periode aangegeven.

OUDERSCHAPSVERLOF

Indien het dienstverband langer dan één jaar voortduurt mag voor een kind (tot het achtste jaar) ouderschapsverlof worden opgenomen. Indien men ouder is geworden van een meerling bestaat er ten aanzien van ieder van die kinderen recht op verlof. Ook bij adoptie en de duurzame verzorging en opvoeding van kind als eigen kind bestaat aanspraak op ouderschapsverlof. Over de verlofuren wordt aan de (burger- of militaire) ambtenaar 75% van de bezoldiging doorbetaald. De maximale omvang van het ouderschapsverlof bedraagt dertien keer de arbeidsduur per week (= 494 uur). Het verlof wordt per week opgenomen gedurende een aaneengesloten periode van maximaal zes maanden, waarbij het aantal uren verlof ten hoogste de helft van de arbeidsduur per week bedraagt. Dit verlof is een recht. Alleen over de spreiding van het verlof over de week is overleg nodig.

De werknemer kan verzoeken het ouderschapsverlof op een andere wijze op te nemen, te weten over een periode langer dan zes maanden, of het verlof op te delen in ten hoogste drie perioden, waarbij iedere periode ten minste één maand bedraagt, of, meer uren verlof dan de helft van de arbeidsduur per week. De werkgever kan verzoeken om af te wijken van de zogenoemde standaard afwijzen indien er zwaarwegende redenen van dienstbelang zich verzetten tegen deze vorm van verlof. Met de invoering van de WAZ zijn er meer mogelijkheden om het ouderschapsverlof flexibel op te nemen. Bijvoorbeeld voor iemand die een arbeidsduur van 38 uur per week heeft, kan gedurende vijf weken (= 190 uur) volledig ouderschapsverlof opnemen. Hierna heeft men gedurende 76 weken recht op vier uur per week ouderschapsverlof waarbij er gedurende vier dagen wordt gewerkt, twee x negen en twee x acht uur. Bij beëindiging van het dienstverband binnen één jaar na afloop van het ouderschapsverlof kan er een verplichting tot terugbetaling worden opgelegd. De militair dient het ouderschapsverlof zes maanden voor het tijdstip van ingang schriftelijk aan te vragen, burgers ten minste twee maanden voor aanvang van dit verlof. ♦

GOUDEN MEDAILLE VOOR EERLIJKE EN TROUWE DIENST

Jan van den Bogerd kwam als 17-jarige jongeman in dienst bij de Koninklijke Marechaussee. Dat is nu 36 jaar geleden. Reden voor een feestelijke medaille-uitreiking. Van den Bogerd kreeg op 14 februari de gouden medaille opgespeld door Martin Boskamp in het bijzijn van de afdelingshoofden van de Hoofdafdeling Bedrijfsvoering.

De gouden medaille wordt uitgereikt aan militairen die 36 jaar eerlijke en trouwe militaire dienst hebben vervuld. Adjudant Van den Bogerd heeft de afgelopen 36 jaar vele functies en plaatsingen gehad. Op 2 februari 1966 startte hij als

marechaussee 4e klas de basisopleiding in Apeldoorn. In 1972 maakte Van den Bogerd de overstap naar de Koninklijke Landmacht. Na de opleiding tot onderofficier werd hij geplaatst bij het 101 Rayon Verbindingscompagnie in Harderwijk. Na uiteenlopende plaatsingen bij onder meer het 543 Verbindingsbataljon in de Lier en Personeelszaken bij het Commando Verbindingen van de Koninklijke Landmacht in Den Haag, werd Jan van den Bogerd op 9 oktober 1996 geplaatst bij de MID als toegevoegd adjudant bij het Bureau Algemene Ondersteuning. Dit was de voorloper van het Bureau Algemene Ondersteuning, waar Van den Bogerd momenteel de scepter zwaait. ♦

Mutaties met ingang van 1 februari 2002

INDIENSTTREDING MID

A.J.M. ten [] ■ Hoofdafdeling Bedrijfsvoering, Afdeling Plannen & Financieel Beheer, 2e medewerker financieel beheer m.i.v. 21-01-2002

J.L.M. [] ■ Hoofdafdeling Productie, Afdeling Verbindingsinlichtingen, Bureau Onderzoek, Sectie Crypto-onderzoek, Crypto-analytisch onderzoeker, m.i.v. 01-02-2002

J.R. [] ■ Hoofdafdeling Productie, Afdeling Verbindingsinlichtingen, Bureau VI Productie, Sectie Ontcijfering, medewerker ontcijfering m.i.v. 01-02-2002

A.M. [] ■ Hoofdafdeling Bedrijfsvoering, Bureau Veiligheidsofficier, ondersteunend medewerker m.i.v. 01-02-2002

VERPLAATSING BINNEN DE MID

LtKol G.A. [] ■ Hoofdafdeling Productie, Afdeling Contra-Inlichtingen en Veiligheid, Hoofd Bureau Personele Veiligheid, m.i.v. 01-03-2002

W.A.J. [] ■ Hoofdafdeling Productie, Afdeling Verbindingsinlichtingen, Verwervingscentrum, Hoofd Deelgebied m.i.v. 14-01-2002

Peters: 'Ik ben altijd alert op verstoringen van het bodemarchief'

Hans Peters is in zijn schaarse vrije tijd nogal eens op zoek naar 'artefacten', werktuigen van onze verre voorouders. Als amateur-archeoloog richt hij zich daarbij op het Paleolithicum (de oude steentijd), met name de oudste pagina's van de bewoners van het Gooi. Houten of benen werktuigen uit deze, vele tienduizenden jaren achter ons liggende, periode zijn zeer zeldzaam. De artefacten die de Eemnesser uit het 'bodemarchief' vist, zijn meestal van steen.

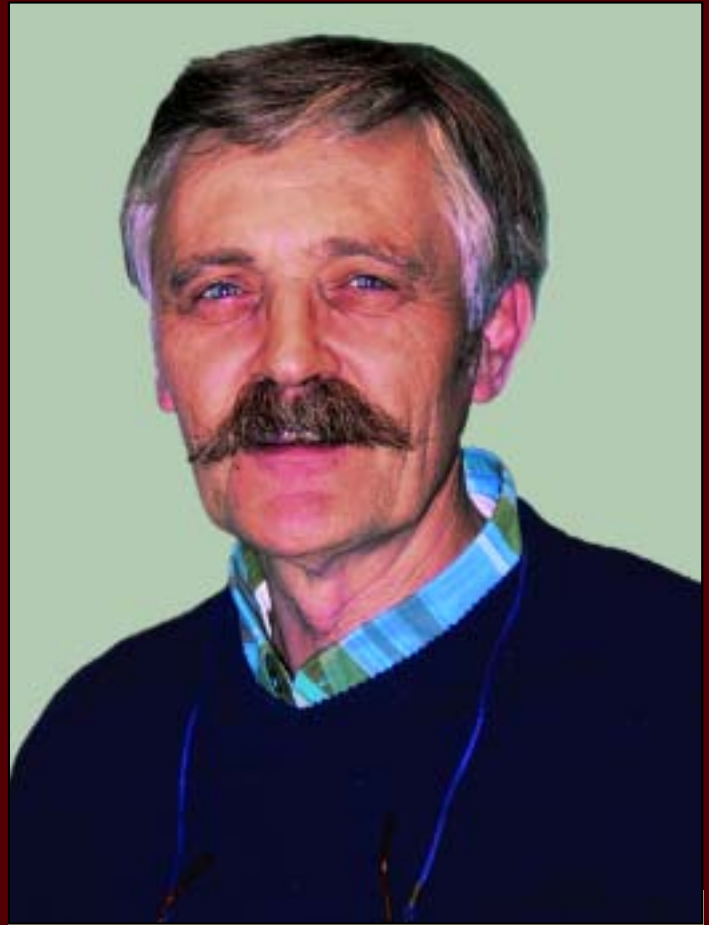
Door Hans R. Peters

"Ik had het eigenlijk al van jongs af aan te 'pakken'. Als klein kind stuitte ik al van pijpenkopjes naar aanverwante artikelen. De Soester Eng, waar ik niet ver vandaan woonde, was hiervoor een prachtige locatie. Mijn vader maakte zich zorgen om mij. Ik liep altijd met mijn hoofd naar beneden. Volgens hem zou ik daar een bochel aan overhouden (misschien wist hij al iets van RSI).

Kortom, ik liep altijd in de grond te peuten en de wroeten. Als ik als klein kind kolen moest scheppen voor het kachelkje in de keuken, dan zat ik langdurig tussen die kolen te rommelen. Ik had ontdekt dat sommigen kolen kleine 'gouden' spoortjes bevatten. Tijdens vakanties aan

zee was ik altijd langs de vloedlijn te vinden. Ik kwam dan met de grootst mogelijke rotzooi thuis, waarvan het merendeel op last van mijn moeder in de vuilnisbak verdween. Waarop ik de rotzooi er natuurlijk weer stiekem uitviste. Het zal wel de hang naar het onbekende zijn, ik weet het niet precies. Voor mijn werk geldt eigenlijk hetzelfde: Ik ben een *search-telegrafist* en dus altijd op zoek naar iets nieuws."

Op tafel liggen een aantal artefacten. "Achter zo'n pijlspits uit het Neolithicum (de nieuwe steentijd rond 4000 jaar geleden) zit een enorme techniek en materiaalkeus", legt Hans uit. "De vervaardiging ging heel doordacht. Ik heb wel eens geprobeerd zo'n spits na te maken, maar dat lukte niet echt. De kunst is namelijk om oppervlakte-retouche toe te passen. Dat betekent dat de flinterdunne afslagen over het oppervlakte van de steen door moeten lopen, met andere woorden, je schilt hem als het ware af. Dit is specialistenwerk". In het verre verleden was er in een rondtrekkende groep mensen

Hans Peters is werkzaam bij de MID op afdeling Verbindingsinlichtingen als divisiechef. Na zijn opleiding als telegrafist bij de Koninklijke Marine werd hij geplaatst op de Hr.Ms. De Ruyter. Daarna volgde een overplaatsing naar radiostation NORA (Noordwijk Radio). Hierop volgde een detachering bij de redactie van 'Alle Hens'. Op 12 december 1971 trad hij in dienst bij de MARID afdeling Wiskundig Centrum Bureau 1 (Marine Radio Ontvangst Station). Hans is 52 jaar, getrouwd met Gerda en ze hebben drie dochters: Sandra, Anouk en Maaïke. In dit artikel vertelt Hans over zijn hobby archeologie, met speciale interesse in het Paleolithicum (de oude steentijd).

waarschijnlijk altijd wel iemand die goed zulke werktuigen kon maken. De eerste gedachte gaat dan uit naar vuursteen (silex). Een stuk vuursteen heeft geen structuur (isotropisch). Waar je ook een klap geeft, de uitwerking is in principe (afhankelijk van verontreinigingen in de steen) steeds hetzelfde. De breuk is dus min of meer voorspelbaar. En dat is bij het maken van werktuigen een enorm voordeel. Daarbij komt dat vuursteen harder is dan staal. Dat er relatief veel stenen werktuigen worden gevonden, is voor een deel te verklaren uit de 'lopende band' productie. Op hun trektochten maakten onze verre voorouders telkens nieuwe (wegwerp) werktuigen.

NEOLITHISCHE PIJLSPITS NU IN MUSEUM

Ik was eens op vakantie in Drenthe. Als je daar in het provinciaal museum op de afdeling prehistorie kijkt, zie je allerhande mooie

spullen liggen. En je verwacht niet dat je zoiets zelf vindt. Tijdens die vakantie was het een zeer droge periode. Hierdoor hadden een aantal landbouwers in de buurt van Borger hun akkers diepgeploegd. Op één van die akkers ben ik eens gaan zoeken. Daar vond ik een Neolithische pijlspits, volkomen gaaf en flinterdun afgewerkt. Een juweeltje. Tevens raapte ik een knoopschrabbertje op (gereedschap voor het schoonmaken van huiden). Beide artefacten dateren uit de bronstijd, pakweg 4000 jaar geleden. Deze gebeurtenis maakte een grote indruk op me. Beide artefacten heb ik later afgestaan aan het provinciaal museum in Assen, mede omdat het een nieuwe vindplaats betrof.

De omgeving hier, met name de uitloper van de Utrechtse Heuvelrug leek mij een goudkust. Ik had het idee dat ik binnen een jaar de hele stuwwal zou kunnen omwoelen. Je raapt links en rechts van alles op (toch wel even zoeken!). In Laren vond ik onder meer potscherven uit de bronstijd. Eén van die scherven was versierd met kleine nagelafdrukjes. Dat doet je toch wel wat. Langzamerhand vond ik ook artefacten die niets met het Neolithicum te maken hadden.

STUWWAL IDEALE PLEK VOOR PREHISTORISCHE JAGERS

De Utrechtse Heuvelrug is een landschap in het oosten van de provincie Utrecht. Het is een stuwwallenlandschap, dat zich van het zuidoosten naar het noordwesten uitstrekt van de Grebbeberg tot aan het Gooi. Deze stuwwal is in de voorlaatste ijstijd, het Saaliën, 150.000 jaar geleden ontstaan. Binnen deze ijstijd kwamen afwisselend warmere en koudere perioden voor. Tijdens de warmere perioden bestond de begroeiing voornamelijk uit bos. Tijdens de koudere perioden had het landschap de kenmerken van een toendra of poolwoestijn. Tijdens één van die koudere perioden, waarbij de gemiddelde julitemperatuur omstreeks nul graden Celsius schommelde, bereikte landijs vanuit Scandinavië het midden van Nederland. Op zijn weg uit Scandinavië nam een enorme landijsgletsjer stenen en ander bodem-materiaal met zich mee. Aan de randen van het landijs werd de diep bevroren ondergrond door de enorme druk van het ijs weggeperst en opgestuwd. Door de stuwende werking van het landijs werden deze bevroren bodemlagen tot schollen gebroken en schuingesteld. Op deze wijze zijn de heuvelruggen ontstaan die stuwwallen worden genoemd. Bij een stuwwal is vooral de geologie belangrijk. Je moet goed weten met welke formatie en/of afzetting je bezig bent. De stuwwal was een ideale plek voor prehistorische jagers. Het smeltwater van de ijsmassa's vormde vele stroompjes. Drinkplaatsen voor dieren, en de op hen jagende prehistorische mens. De oevers van de reeds lang verdwenen riviertjes zijn bij uitstek vindplaatsen van prehistorische werktuigen.

MIJN VONDST STARTTE OFFICIËLE OPGRAVING

“Jaren geleden reed ik eens met mijn auto bij Leusden. De aanleg van de A28 was in volle gang. Er

Klopsteen

stond daar een gigantische grindformatie bijna verticaal: een gestuwde rivierbedding! Op deze locatie heb ik ‘in situ’ (dus uit de formatie zelf) vijf artefacten geborgen en voor determinatie naar het Biologisch-Archeologisch Instituut in Groningen gestuurd. Naar aanleiding van deze vondst

is een officiële opgraving van start gegaan. Vijf studenten, onder leiding van een archeoloog, zijn een weeklang gaan graven en zeven. Gelukkig leverde dit

onderzoek eveneens een aantal artefacten op, zodat mijn vondsten geautoriseerd werden”, vertelt Hans. “In samenwerking met de Rijksuniversiteit van Groningen zijn deze uitgetekend en gedocumenteerd. Naderhand bleken het vuurstenen werktuigen van de Neanderthalers te zijn. Zij bevolkten Europa tussen circa 125.000 en 35.000 jaar geleden. We kennen hen van de speciale vorm (typologie) van hun werktuigen, die behoren tot het zogenaamde Moustérien (naar de

Voorbeeld van een uitgetekende steen voor wetenschappelijk onderzoek

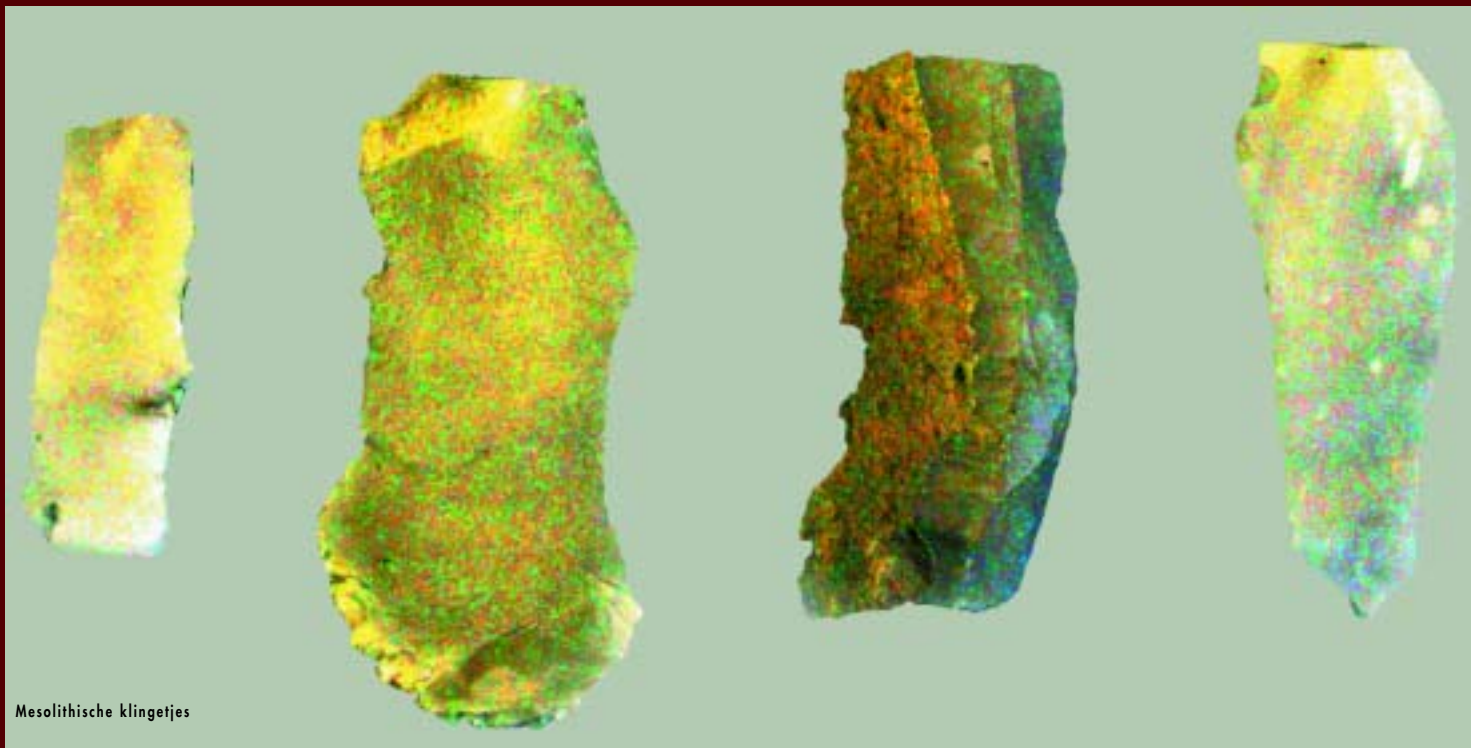
Werktuigen en/of restmateriaal uit het Paleolithicum

*Wat denk je...
haalt hij het hek..?*

HS

Mesolithische klingetjes

Vindplaats Le Moustier in Frankrijk.) De vijf artefacten heb ik later aan het museum Flehite in Amersfoort afgestaan. De conservatrice was hevig geïnteresseerd omdat deze artefacten de geschiedenis van Amersfoort en omstreken met 120.000 jaar verlegd hadden. De oudste vuurstenen werktuigen binnen hun collectie dateerden uit het Jong- Paleolithicum en waren onder andere in de Soesterduinen gevonden. Gedurende het Jong-Paleolithicum werd ons land bewoond door rendierjagers (onder andere de Hamburg-, Tjonger- en Ahrensburgcultuur (12.000 - 8.300 v.C.)

Een zandafgraving nabij vliegveld Soesterberg was ook zo'n favoriete plek. Geologisch betrof het hier een smeltwaterafzetting. Het zandwinningbedrijf zeeftte het zand en liet het grind op een grote hoop achter. Dat was makkelijk. Een vriend van mij vond hier een vuurstenen kling (stuk vuursteen dat langer is dan breed is) van maar liefst twaalf bij vier centimeter. Een prachtstuk. Het bleven echter losse vondsten in tegenstelling tot het materiaal uit Leusden. 't Gooi en omstreken zijn voor mij het meest interessant. Vooral de ruiterspaden op de Zuider- en Westerheide leveren na een fikse regenbui nog wel eens wat op. Ook teleurstelling, want paardenhoeven gaan niet zachtzinnig om met stenen. Overige interessante locaties zijn De Aardjesberg, het IJzeren Veld bij Bikbergen (Huizen) en de Bussumer- en Blaricumse Heide. Helaas, door tijdgebrek kom ik daar niet zoveel meer", zegt hij tot zijn grote spijt. "Maar kom ik om wat voor reden dan ook op de stuwwal, dan ben ik altijd alert op verstoringen van het bodemarchief. Zo ook in september vorig jaar. Een bouwput op het Huizerhoogt van circa 2,5 meter diep, met daarin een fraaie grindformatie, maakte dat ik bijna een noodstop maakte. Dit moest natuurlijk onderzocht worden. Ik liet me niet ont-

Multifunctioneel werktuig

Pijlspits

Voormalig loopvlak opgestuwd door het landijs (Rhenen)

moedigen door het grote hek rond de bouwplaats en evenmin door het bordje met een zeker artikel 461²⁾. Mezelf door het hek gewurmd en de bouwput in. Nu weet ik niet waar de opzichter met hond (happertje!) zo snel vandaan kwam, maar zijn woorden waren duidelijk 'absoluut niet geschikt voor publicatie'. Ik trachtte de man nog wat aan cultuur bij te brengen maar de hond maakte dat ik de bouwput sneller uit was dan in.

ARCHEOLOGISCHE VONDSTEN ALTIJD MELDEN

In de monumentenwet uit 1988 is vastgesteld dat archeologische vondsten en grondsporen gemeld moeten worden bij een bevoegde persoon of instantie. Het maakt daarbij niet uit of het gaat om toevallig gevonden – van het oppervlak geraapt of bijvoorbeeld aangetroffen in een bouwput – of via andere vormen van onderzoek verzameld materiaal. In principe moeten archeologische bodemvondsten worden gemeld bij de provinciale archeologen. Mogelijk dat de opzichter van de bouwlocatie op het Huizerhoogt bekend was met voornoemde wet. Immers, een provinciaal archeoloog zou op grond van deze melding kunnen besluiten tot een noodopgraving – met als gevolg bouwstop.

Ik meen dat Goethe ooit eens gezegd heeft: "Je hebt twee soorten mensen, één die naar stenen zoekt, en één die dat niet doet." Ik behoor dus tot de eerste categorie en in dit verband had ik er beter aan gedaan de Koninklijke Landmacht te dienen. Wat je al niet in een schuttersputje op de hei kan vinden", eindigt Hans enthousiast.♦

- 1) In Ierland zijn er nog een aantal specialisten, vuursteenbewerkers die zeer bedreven zijn in het maken van vuurslagen voor oude geweren
- 2) Art. 461: 'Hij die, zonder daartoe gerechtigd te zijn, zich op eens anders grond waarvan de toegang op een voor hem blijkbaar wijze door de rechthebbende is verboden, bevindt of daar vee laat lopen, wordt gestraft met geldboete van de eerste categorie.'